

EXAMENSARBETE

Hösten 2010

Läroarutbildningen

Barn i behov av särskilt stöd i förskolan

Författare

Margaretha Malmsten

Sandra Svensson

Handledare

Ann-Elise Persson

www.hkr.se

Malmsten Margaretha & Svensson Sandra (2010). *Barn i behov av särskilt stöd i förskolan*.
Högskolan Kristianstad.

ABSTRACT

Vårt syfte med detta arbete är att genom intervjuer med personal i förskolan undersöka hur pedagoger talar om sitt arbete med barn i behov av särskilt stöd.

Arbetet ger en översikt över tidigare forskning om barn i behov av särskilt stöd i förskolan med hjälp av kvalitativa intervjuer ville vi se följande;

- Hur talar/definierar pedagoger om barn i behov av särskilt stöd?
- Vilken hjälp beskriver pedagogerna att barn i behov av särskilt stöd kan få i förskolan?
- Vilka resurser beskriver pedagogerna att de kan få för att hjälpa barn med särskilda behov?

Sammanfattningsvis pekar resultatet på att alla barn på något vis är i behov av särskilt stöd. Pedagogerna i förskolan ska bemöta barnen utifrån varje enskilt barns behov. Det är pedagogerna som ska anpassa sig efter barnen, inte tvärtom detta menar vår specialpedagog om vi intervjuade.

Nyckelord: Barn, förskola, specialpedagogik, stöd, särskilt stöd.

FÖRORD

Vi har båda två varit aktiva under arbetets gång, vi har haft ett bra samarbete. Detta har varit ett ämne som intresserat oss båda.

Vi vill tacka våra informanter samt vår handledare Ann-Elise Persson på Högskolan Kristianstad för visat stöd och intresse.

INNEHÅLL

1	INLEDNING	9
1.1	Bakgrund	9
1.2	Syfte och frågeställningar	10
1.3	Studiens upplägg.....	10
2	LITTERATURGENOMGÅNG.....	11
2.1	Begrepp.....	12
2.2	Förskolans styrdokument.....	12
2.3	Barn i behov av särskilt stöd i förskolan	13
2.3.1	Beteendestörningar.....	13
2.3.2	Inlärningssvårigheter	14
2.3.3	Psykisk utvecklingsstörning	16
2.4	Vad innebär specialpedagogik.....	17
2.4.1	Specialpedagogik i förskolan	18
2.4.2	Interntstöd.....	19
2.4.3	Externstöd	19
2.5	Bemötandets betydelse	19
2.6	Lärande ur ett sociokulturellt perspektiv	21
3	METOD	22
3.1	Datainsamlingsmetod	22
3.2	Undersökningsgrupp.....	22
3.3	Genomförande	23
3.4	Bearbetning.....	23
3.5	Etiska överväganden.....	23
4	RESULTAT OCH ANALYS.....	25
4.1	Barn i behov av särskilt stöd.....	25
4.2	Arbetsätt och bemötande.....	25
4.2.1	Enskilda aktiviteter	26
4.2.2	Gemensamma aktiviteter.....	26
4.3	Resurser	27
4.3.1	Material	27
4.3.2	Vilka resurser/material önskar du tillgå	28
5	DISKUSSION	29
5.1	Resultatdiskussion	29
5.2	Metoddiskussion.....	31
5.3	Pedagogiska implikationer	31
5.4	Förslag på fortsatt forskning.....	32

6 SAMMANFATTNING	33
6.1 Sammanfattning.....	33

REFERENSLISTA

Internetkällor

BILAGA 1

INTERVJUFRÅGOR

1 INLEDNING

1.1 Bakgrund

Barn i behov av särskilt stöd – vilka är det egentligen? Björck-Åkesson (2009) belyser att det inte är ovanligt att det finns barn i behov av särskilt stöd i barngrupperna idag. Dagens forskning visar på att barn i förskolan behöver alla någon form av stöd för sin utveckling (a.a). Pedagogerna som arbetar med barnen beskriver även de att alla barn är berättigade till stöd oavsett var de befinner sig i sin utveckling.

I förskolans läroplan står det skrivet att:

Alla som arbetar i förskolan skall samarbeta för att erbjuda en god miljö för utveckling, lek och lärande och särskilt uppmärksamma och hjälpa de barn som av olika skäl behöver stöd i sin utveckling. (Läroplan för förskolan Lpfö98, 2009, s.12)

Förskolan ska sträva efter att varje barn i förskolan får det stöd de behöver för att på bästa sätt kunna utvecklas utifrån sina behov och förutsättningar. I skollagen 2a kapitlet 3 § står det följande

Förskoleverksamheten och skolbarnomsorgen skall utgå från varje barns behov. Barn som har fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling skall ges den omsorg som deras speciella behov kräver (Skollag, 1985:1100)

En viktig fråga för oss som blivande förskollärare är, hur kan vi på bästa sätt hjälpa barn i behov av särskilt stöd i förskolan? Vi vill undersöka hur pedagoger bemöter barn med särskilda behov i förskolan, både på förskolor där det finns extra resurs men även på de som inte har extra resurser. Vi läser vår sista termin på lärarutbildningen med inriktningarna förskollärare Lek – Utveckling - Lärande och Naturvetenskap och Teknik. Vi har under våra VFU-perioder träffat på barn som varit i behov av särskilt stöd i någon grad. På vissa förskolor har barnen fått det stöd de behövt och på vissa skolor har denna resurs inte varit tillgänglig på grund av bland annat ekonomi. Men hur mycket hjälp ska sättas in till ett barn med speciella behov? Hellström (1998) menar att barnet kanske egentligen mår bättre av att smälta in i barngruppen med de andra barnen istället för att få mycket hjälp och på så sätt bli utpekad som annorlunda. Det som är bra och utvecklande för andra barn kan även vara bra för

barn i behov av särskilt stöd, Rabe och Hill (1990) anser att barn med särskilt stöd behöver få känna att de är viktiga och att de passar in i barngruppen. Något som passar in på alla barn är att de alla behöver olika saker för att utvecklas på bästa sätt, de är alla individer med eller utan behov av särskilt stöd. En del barn i behov av särskilt stöd kanske har det bättre i en större barngrupp med resurs medan ett annat barn med liknande behov trivs bättre i en mindre grupp utan resurs. Vårt arbete kommer att belysas ur ett specialpedagogiskt perspektiv. Specialpedagogik innebär den pedagogiken som pedagoger kan ta hjälp utav när den vanliga pedagogiken inte hjälper. Vi kommer även att belysa vad specialpedagogik innebär i litteraturdelen.

Brodin och Lindstrand (2004) refererar till Vernersson som menar att det är viktigt att de specialpedagogiska insatserna sätts in så tidigt som möjligt så att barnen får det stöd de behöver. Dock har kommunerna fått en stramare budget vilket leder till att barn med särskilda behov inte kommer att få den hjälp som de behöver. Samtidigt menar Björck-Åkesson (2009) att många pedagoger känner att de behöver kompetensutveckling inom detta område för att kunna bemöta barn i behov av stöd på rätt sätt.

Idag har vi en skola med mångfald av barn från olika kulturer möts men även med olika bakgrunder och förutsättningar. Detta är en verklighet som gör att lärarutbildningen har en skyldighet att förbereda nyutexaminerade lärare att möta alla barn och deras behov anser Brodin och Lindstrand (2004).

1.2 Syfte och frågeställningar

Vårt syfte med detta arbete är att genom intervjuer med personal i förskolan undersöka hur pedagoger talar om sitt arbete med barn i behov av särskilt stöd.

- Hur talar/definierar pedagoger om barn i behov av särskilt stöd?
- Vilken hjälp beskriver pedagogerna att barn i behov av särskilt stöd kan få i förskolan?
- Vilka resurser beskriver pedagogerna att de kan få för att hjälpa barn med särskilda behov?

1.3 Studiens upplägg

Arbetet börjar med en litteraturdel där vi bland annat kommer att belysa vad specialpedagogik är. Vi kommer att belysa olika problem områden som några barn som är i behov av särskilt

stöd kan befinna sig i. Efter litteraturgenomgången så kommer metoddelen, där vi kommer att beskriva den metod vi har valt att använda i arbetet. Där efter intervjusammanfattning, där vi sammanfattar och analyserar vad vi har kommit fram till i vårt resultat. Till sist kommer en diskussion av intervjuerna och litteratur och därefter avslutas arbetet med en sammanfattning.

2 LITTERATURGENOMGÅNG

I det här stycket så kommer vi att belysa vad litteraturen säger om barn i behov av särskilt stöd. Vi kommer att belysa olika problemområden som barn i behov av särskilt stöd kan

befinna sig i. Några av dessa är inlärningssvårigheter och beteendestörningar. Vi kommer att belysa vad specialpedagogik är i dagens samhälle.

2.1 Begrepp

Pedagog

Pedagog är ett begrepp som finns med i uppsatsen. Nationalencyklopedins (www.ne.se) definition på pedagog kommer från grekiskan och innebar förr en person som lämnade och hämtade barnen i skolan, pedagogen kunde även undervisa barnen i hemmet. Med pedagog menar vi förskollärare som arbetar i förskolan med barn 1-6 år gamla.

Barn i behov av särskilt stöd i förskolan

Med barn i behov av särskilt stöd i förskolan syftar vi på de barn som behöver extra stöd i sin utveckling. Sandberg & Norling (2009) betonar att de barn som behöver särskilt stöd är bland annat barn med funktionsnedsättning eller på grund av psykosociala problem som är fastställda enligt sociala myndigheter. De anser även att det finns barn i gråzonen som ännu inte fått någon diagnos men ändå behöver extra hjälp.

2.2 Förskolans styrdokument

Omsorg om det enskilda barnets välbefinnande, trygghet, utveckling och lärande skall prägla arbetet i förskolan. Hänsyn skall tas till barnens olika förutsättningar och behov (Läroplan för förskolan Lpfö98, 2009, s.6)

Förskolans uppdrag är att bemöta alla barn lika och efter deras förutsättningar detta för att skapa en trygghet för föräldrar och barn som vistas i förskolan (Lpfö98, 2009) .

FN:s konvention (Unicef, 2009) handlar om barns rättigheter och antogs av FN:s generalförsamling 20 november 1989. Än så länge har 193 stater skrivit under barnkonventionen. Artikel 23 i FN:s barnkonvention (2009) är det beslutat att alla barn har rätt till likvärdig utbildning oavsett om de har ett psykiskt eller fysiskt handikapp. Utbildningen ska även vara kostnadsfri enligt artikel 28.

Salamancadeklarationen riktar sig till barn, ungdomar och vuxna i behov av särskilt stöd i sin utbildning. Den skrevs på i Salamanca i Spanien 1994. Idag har 92 regeringar samt 25

internationella organisationer skrivit under den. I Salamancadeklarationen (Svenska Unescorådet, 2006) står det att barn i behov av särskilt stöd ska ha tillgång till den ordinarie skolan som sedan ska anpassas efter varje individs behov. De har också rätt till att uttrycka önskemål om sin utbildning i den mån de kan.

2.3 Barn i behov av särskilt stöd i förskolan

Sandberg och Norling (2009) pekar på att det inte är allmänt känt vilka kriterier som förskolepersonalen använder för att avgöra om ett barn är i behov av särskilt stöd. Det finns barn som är formellt berättigade till särskilt stöd på grund av funktionsnedsättning, medicinska, och psykosociala problem som är bestämda av sociala myndigheter. Men det finns även de barn som befinner sig i gråzonen, det vill säga de som inte fått någon diagnos anser förskolepersonal och barnens familjer (Sandberg och Norling, 2009). Barn som är i behov av särskilt stöd har enligt författarna delats in i olika grupper; utvecklingsstörning, rörelsehinder, hörsel- och synhandikapp, språkhandikapp och barn med övriga medicinska handikapp. Sandberg och Norling refererar till Socialstyrelsen (1997:7) som har visat på tre fördelar med att inte definiera barn i behov av särskilt stöd. Den första är att barnen inte kommer att stämplas, som leder till att mobbing upphör. Den andra är att uppmärksamma flera åtgärder som sedan inriktas på både barn och personal. Den sista fördelen är att detta kommer ge stora utvecklingsmöjligheter.

Sandberg och Norling (2009) pekar på att det är vanligare att pojkar blir identifierade i behov av särskilt stöd än flickor. Pojkar uppvisar fler synbara problem än flickor. Några av dessa beteende är funktionsnedsättning, försenad utveckling och deras sociala kompetens. Författarna betonar att förskoleavdelningar som gav barn mer stöd och hade en bra miljö rapporterade fler barn i behov av särskilt stöd så att barnen skulle kunna få hjälp i tid.

2.3.1 Beteendestörningar

Ogden (2001) poängterar att i arbetet med barn i behov av särskilt stöd kan förskollärarna behöva stöd genom insatser från experter från andra yrkesområden såsom BUP, sjuk- och hälsovården, polis, socialtjänst och alkohol- och narkotikaenheter. Inom dessa yrkesområden finns det bland annat kuratorer, socialsekreterare, psykologer. Det finns även pedagoger som har erfarenhet av områden som inte förskollärarna har och kan då vara till stor hjälp i arbetet med barnen.

Ogden (2001) menar att under de senaste åren har intresset för barn med hyperaktivitet, koncentrationsvårigheter och impulsivitet ökat då barn inom de grupperna kan utveckla en svårare beteendestörning så som AD/HD, hyperkinesi och DAMP. Fördelen med att sätta en diagnos på ett barn är att de då kan få den hjälp och det stöd som de behöver. Dock fungerar diagnosen bäst i arbetet för psykologer, kuratorer och psykiatriker. Ogden (2001) påpekar att nackdelen med att diagnostisera ett barn är att barnet får en stämpel om att han/hon fungerar på ett visst sätt. Barn med samma diagnos behöver ofta olika pedagogiska program. Barn med beteendestörningar påverkas både individuellt men de påverkar också andra barnen i barngruppen, därför är det viktigt att förskollärarna förhåller sig till problemen både på ett förebyggande och problemlösande sätt.

Lärare behöver *kunskap* om när och hur de ska agera i förhållande till eleverna, och dessutom behöver de ha *färdigheter* i att förebygga och korrigera problematiskt beteende (Ogden, 2001, s.115).

Lärarna måste veta hur de ska bemöta barn med särskilda behov utan att själva bli utbrända. Lärarna ska ha kontakt med de pedagogiska insatser som hjälper barnen att lyckas och så att även de barnen i behov av stöd kan känna ”jag kan”. Det är viktigt med en kompetensutvecklande undervisningssituation och en omsorgsinriktad skolmiljö (Ogden, 2001).

Ogden (2001) anser att de flesta problem som dyker upp hos barn redan i förskolåldern rör barns reaktioner på vuxnas fostran och andra händelser i deras omgivning. De vanligaste problemen för barn i förskolan är mat och sömn, uttömningsfunktioner och aggressionskontroll. Problemen uppstår oftast då barnen känner en obalans i relationen mellan beroende och oberoende av föräldrarna. Beteendeproblemen kan gå över redan i tidig ålder om barnen får det stöd de behöver, känner sig socialt accepterade och tillit till sin egen förmåga. Ogden (2001) menar också att beteendestörningarna kan bli värre hos barnen när de blir äldre om de redan i låg ålder känner sig socialt isolerade och avvisade av kamrater. Ofta märks barn med beteendeproblem mer i förskolan än i hemmet då de där ska samarbeta med jämnåriga.

2.3.2 Inlärningssvårigheter

Birkemo (2001) framför att de färdigheter som barn ska utveckla i förskoleåldern är perceptuella, motoriska, språkliga och sociala färdigheter. De perceptuella färdigheterna

innebär tolkning av olika sinnesintryck, detta hör till viss del ihop med de motoriska färdigheterna. Motoriska färdigheter är fin- och grovmotorik, vilket innebär rörelser med händer, fingrar och kropp. Genom dessa färdigheter utvecklar barnen en större självständighet och socialt samspel i barngruppen. I förskolan märks barns inläringsvårigheter då de har problem med dessa färdigheter i jämförelse med andra barn i samma ålder. Barn med inläringsvårigheter har ofta problem med att koncentrera sig en längre stund då de inte har till exempel de motoriska färdigheter som krävs för en aktivitet i förskolan. På grund av att barnen inte klarar av uppgiften kan de ha problem med att minnas vad de just sett eller hört, vara orolig eller impulsiva. Barn med språkliga svårigheter enligt författaren drar sig ofta undan den övriga barngruppen eller håller sig till de yngre barnen.

En kartläggning över barnets svårigheter bör göras i jämförelse med jämnåriga. Enligt Birkemo (2001) beror ofta inläringsvårigheterna på andra faktorer såsom hörsel- och synnedläggning. Därefter bör en individuell utvecklingsplan sättas in beroende på barnets behov. Det specialpedagogiska programmet har två tillvägagångssätt, ett indirekt och ett direkt. Det indirekta tillvägagångssättet innebär att använda de dagliga rutinerna för att ge barnet möjlighet att träna de områden som det har problem med till exempel vid språkliga svårigheter så får barnet vara med i situationer där pedagogen och barnet pratar, när de är ute och går pratar de om omgivningen, vid matsituationer pratar de om vad som finns på bordet. Den direkta metoden innebär att barnet tränar områden som det är viktigt att alla klarar av. Pedagogen ska utgå ifrån lagom svårighetsgrad och låta barnet träna på ett område under en längre period. Birkemo (2001) betonar även att det är viktigt att lägga aktiviteterna på en nivå som gör barnen mer självständiga till exempel genom att de får ta på sig skorna själva. Det är även viktigt att hjälpa barnen att sätta begrepp på sina erfarenheter, på så sätt får de ett bättre minne och uppmärksammar även likheter och skillnader mellan saker i sin omgivning. Rygvold (2001; a) belyser att barn till föräldrar med läs- och skrivsvårigheter kommer med stor sannolikhet själva få problem med detta. De flesta barn utvecklar sitt språk redan i tidig ålder, när de är mellan nio och fjorton månader så yttrar de flesta barn sitt första ord. Rygvold (2001; b) menar att människor är beroende av språket i samspelet med andra människor. Språket är viktigt då det gäller människans sociala, kognitiva och känslomässiga utveckling. Barn är aktiva och kreativa då deras språk utvecklas. Barn lär sig språket i samarbete med sin omgivning utifrån sina erfarenheter. Språk- och talstörningar kan bero på många olika faktorer till exempel kommunikations svårigheter med omgivningen då barnen känner att de

inte bli förstådda. Barn som inte känner sig förstådda blir ofta frustrerade. Barn som har dessa problem kan ha mycket svårt att använda sig av språkljuden och att visa på olikheter i betydelser.

Rygvold (2001; b) belyser att i bemötandet av barn med språk- och talstörningar ska pedagogerna på förskolan fokusera på vad barnet "kan". Pedagogerna ska även vara bra förebilder och använda sig utav talet på ett korrekt och utmanande sätt. I förskolan kan pedagogerna använda sig utav ljudlekar genom att locka fram olika ljud till exempel brandbil då den låter som en siren.

2.3.3 Psykisk utvecklingsstörning

Rognhaug (1995) beskriver begreppet psykisk utvecklingsstörning som en beteckning på en sinnessvaghet eller en sinnesslöhet. Detta begrepp omfattar olika grader samt former av en utvecklingsstörning. Rognhaug menar även på att det finns olika orsaker till varför vissa drabbas av en utvecklingsstörning.

Psykisk utvecklingsstörning handlar om enligt Asmervik (2001; a) att den intellektuella funktionen är lägre än genomsnittet vilket leder till en bristande anpassning till omgivningen. Deras koncentrationsförmåga är ofta nedsatt, de distraheras lätt, glömmer ofta saker och kan inte hantera påfrestningar detta gör att de tröttnar snabbt. Orsaker till att en person får en psykisk utvecklingsstörning kan vara att de har upplevt störningar redan i fosterstadiet vilket kan leda till en utvecklingsstörning. Det kan även bero på miljö- och beteendemässiga problem. Men en psykisk utvecklingsstörning kan även bero på problem under graviditeten till exempel att fostret varit utan syre eller modern druckit alkohol. En kromosomrubbnings redan i fosterstadiet kan leda till Downs Syndrom, detta är vanligare då modern är äldre. En utvecklingsstörning kan även ske vid en olycka efter fostrets födsel (Utholm, 1998).

Enligt Asmervik (2001; a) bör pedagogerna i förskolan anpassa aktiviteter utifrån var barnen befinner sig. Barn med utvecklingsstörning besitter inte förmågan att lära av tidigare erfarenheter detta gör att de behöver extra stöd i vardagliga situationer såsom påklädning och hygien. Barnen kan få ADL-träning (Anpassning till Dagligt Liv) och innebär att barnet får hjälp med att anpassa sig till de dagliga rutinerna som innebär matsituationer, kommunikation och att bli socialiserat. Utholm (1998) menar att barn med en utvecklingsstörning inte har ett välutvecklat korttidsminne och kan inte ta emot flera intryck samtidigt. När pedagogen ber

barnet gör något måste hon/han ta en sak i sänder och även till en början visa barnet vad och hur det ska göra, istället för att bara berätta.

2.4 Vad innebär specialpedagogik

Specialpedagogik är pedagogik där den vanliga pedagogiken inte anses räcka till och är således intimt förknippad med de skillnader mellan barn som så att säga rymms inom den vanliga undervisningen (Brodin & Lindstrand, 2004, s.100)

Björck-Åkesson (2009) betonar att specialpedagogiken är ett flervetenskapligt kunskapsområde som har hämtat sin grund i pedagogiken men även i ämnen som psykologi, sociologi och medicin. Alla dessa ämnen bidrar till kunskapsutveckling inom detta område. Specialpedagogik handlar om att skapa goda förutsättningar för lärande för alla barn. I skollagen (Sveriges riksdag. 2010:800, kap. 7 §3) står det att alla barn har rätt till en utbildning. Björck-Åkesson menar att alla barn har rätt till det stöd de behöver i sin utveckling och det är då specialpedagogiken kommer in.

Specialpedagogik är en kompetens som används för att kunna lösa de problem som barn med speciella behov har (Brodin & Lindstrand, 2004). Specialpedagogik innebär att det erbjuds något extra och annorlunda för de barn som är i behov av det. Rognhaug och Rakstang Eck (1995) pekar på att insatserna är inriktade på inläring, habilitering och rehabilitering för de människor som är i behov av det på grund av olika funktionsnedsättningar. De människor som är i behov av specialpedagogik får det hela sin skolgång i den mån de behöver det. Det som är intresserant inom specialpedagogiken är barnens utvecklingsmöjligheter och vilka risker det finns för en negativ utveckling som kan komma att uppstå om barnets omgivning inte fungerar på ett positivt sätt för deras utveckling. Nilholm (2007) menar att specialpedagogiken kan ses ur tre perspektiv det kompensatoriska, det kritiska och dilemma perspektivet. Det kompensatoriska perspektivet skall kompensera individer för de problem som de har. Det identifierar olika problemgrupper, samt söker efter de grundläggande processer som kan förklara problematiken, men skapar även metoder för att lösa problemen som individerna har. I det kompensatoriska perspektivet tar pedagogerna hjälp av olika professionella yrkeskategorier för att identifiera olika problemgrupper. Detta perspektiv har fått kritik då det pekar ut enskilda barn. Det kritiska perspektivet är en kritik mot det

kompensatoriska perspektivet. Dilemma perspektivet är en kritik mot det kritiska perspektivet, genom att lösa dilemman så kan pedagogerna hantera att alla barn är annorlunda.

2.4.1 Specialpedagogik i förskolan

Enligt Björck-Åkesson (2009) så har inte alla förskolor tillgång till specialpedagogik mer utan förskolepersonalen får rådfråga specialpedagoger i de fall det behövs. Trots detta så har förskolan enligt författaren skyldighet enligt skollagen att ta emot barn i behov av särskilt stöd samt att ge de det stöd som de behöver. I Sverige är det ovanligt med speciella förskolor för barn med dessa behov. Författaren skriver också att det inte finns något bevis som pekar på att barn i behov av särskilt stöd inte klarar av den dagliga verksamheten i förskolan. Det finns heller inget stöd som pekar på att de klarar av den. Det som sker i förskolan påverkar dock barnet mycket då vissa barn är där långa dagar. Den miljö barnet vistas i har stor betydelse för barnets utveckling. Specialpedagogiken sätts in vid behov för att alla barn ska få en likvärdig utbildning.

Det är en självklarhet att barn i behov av särskilt stöd skall få ha kvar stödet. Alla barn borde få stöd, med eller utan diagnos för att kunna tillgodogöra sig all undervisning och aktivitet. Då hade de barn med diagnos inte blivit så annorlunda och utpekade menar Brodin och Lindstrand (2004). Barnen är vår utgångspunkt i verksamheten och därför måste pedagoger vara flexibla och kunna anpassa sig efter barnens behov. Det ska inte vara barnen som anpassar sig efter pedagogerna påpekar Brodin och Lindstrand.

Sandberg och Norling (2009) påpekar att pedagogiskt stöd kan ges direkt eller indirekt till barnet som är i behov av särskilt stöd eller till hela barngruppen. Direkt stöd innebär att barnet känner närhet, trygghet och att det har lugn och ro samt känner stöd vid eventuella konflikter, extra tid och uppmärksamhet från personal och bra bemötande från barngruppen. En metod som pedagogerna kan använda tillsammans med barngruppen är till exempel rim och ramsor, sagoläsning, motoriska övningar samt något pedagogiskt program. Genom att använda dessa metoder kommer barnen att bli stimulerade på ett lustfyllt sätt till att leka sig in i det språk som talas genom olika språklekar. Författarna menar att det finns även metoder som genomförs enskilt för barnet i behov av särskilt stöd tillsammans med en vuxen eller en kamrat, men det kan även vara med logoped eller hörselpedagog, ett exempel på ett sådant pedagogiskt program är Lovaas-metoden som utgår ifrån en behavioristisk teori. Den här teorin används för att kunna förändra ett beteende som inte är önskvärt. Metoden innebär

intensiv träning och används ofta på barn med autism. Indirekt stöd innebär motorisk träning utomhus samt stöd från de andra barn som blir stöttare till barnet med särskilda behov. Det finns två typer av stöd som förskolan kan få menar Rabe och Hill (1990), dessa är internt-, och externtstöd.

2.4.2 Interntstöd

Med interntstöd menar Rabe och Hill (1990) att personalstyrkan förstärks det vill säga att de får en extra resurs. Det kan även innebära att barngruppen minskar. Personalen kan även få handledning och konsultation i hur de ska arbeta. En andra resurs är att pedagogerna tar hjälp av talpedagog samt anordnar hemspråksträning till de barn som behöver detta.

2.4.3 Externtstöd

Rabe och Hill (1990) menar med externtstöd att pedagogerna går fortbildning som gör att de lättare kan ta emot barn i behov av särskilt stöd. De kan även ta hjälp av utomstående experter. Dessa ska ses som en resurs för personalen. Dock har inte alla experterna någon fäste i förskolans värld eftersom de inte tillhör förskolans organisation. Experterna kommer in som konsulter som bidrar med råd och stöd utifrån de behov och förutsättningar som förskolan har. Detta leder till att experterna inte kan ställa några krav på vad förskolan ska göra vidare.

2.5 Bemötandets betydelse

I arbetet med människor är det viktigt att pedagogen kan känna empati. Kinge (2000) förklarar empati som en förståelse för hur en annan människa känner utan ha några känslomässiga band till personen i fråga. Att känna empati är extra viktigt i arbetet med barn i behov av särskilt stöd. Att vara empatisk innebär att läsa in den underliggande betydelsen i vad en annan människas säger och gör. Detta innebär att pedagogen måste använda sig av både känsla och intellekt i den empatiska processen. Att känna empati innebär därmed inte att känna den andra personens känslor. Empati handlar således om förståelse.

Serrebo (1998) kopplar till Alice Miller som påpekar att de viktigaste egenskaperna hos en pedagog i förskolan är att:

- Behandla barnet som en medmänniska.
- Ha respekt för barnets rättigheter.

- Låta barnet visa sina känslor.
- Lära av barnets beteende för att bemöta barnet på bästa sätt.

Serrebo (1998) poängterar samspelets betydelse. Detta sker genom lyhördhet och respekt, kommunikation på ett förstärkt eller annorlunda sätt och utveckling genom ett förändrat eller utvecklat arbetssätt bland personalen i barngruppen. Hon kopplar även till forskaren Nordén som visar på betydelsen av integrering av barn i behov av särskilt stöd i förskolan. För att uppnå samspel, kommunikation och en utveckling menar Nordén enligt Serrebo att barn med speciella behov behöver uppleva följande:

- Känna sig kompetenta.
- Påverka och handla.
- Känna att de duger och räknas i gruppen.
- Kommunikation på ett lättsamt sätt och att kommunikationen fungerar.
- Meningsfulla sammanhang i förskolan.
- Bra förebilder.

Utöver detta måste pedagogerna arbeta efter en miljö där barnet i behov av särskilt stöd får den hjälp och det stöd som de behöver samtidigt som barnet ska ha möjlighet att efter sin egen förmåga klara av saker på egen hand. Pedagogernas uppgift är att utveckla barnets självkänsla och självständighet. Serrebo (1998) lägger tyngden vid att se barnets möjligheter samtidigt som pedagogen ska ta hänsyn till barnets begränsningar. Samtidigt som pedagogerna tar hänsyn till de enskilda barnen ska de även ta hänsyn till de övriga barnen i gruppen. Om ett barn i behov av särskilt stöd inte kan vara med på samma aktivitet som de övriga barnen så kan pedagogen göra något liknande med det enskilda barnet eller en individuell aktivitet som är anpassad efter det enskilda barnets behov av särskilt stöd.

Drugli (2003) menar att pedagoger ofta bemöter barn efter sina tidigare erfarenheter med andra barn med liknande beteendemönster Drugli (2003) anser även att pedagoger måste tänka på sina förväntningar med barn i behov av särskilt stöd. Negativa förväntningar kan påverka barnets beteende negativt precis som positiva förväntningar kan påverka barnet positivt.

2.6 Lärande ur ett sociokulturellt perspektiv

Vi har valt sociokulturellt perspektiv eftersom vi tror att lärande sker i samspel med andra. Med anknytning till vårt syfte som pekar på hur personal i förskolan talar om sitt arbete med barn i behov av särskilt stöd anser vi att detta perspektiv är en utgångspunkt.

Drugli (2003) anser att i samspelet barn emellan så får barnet erfarenheter som det inte får i samspelet med vuxna vilket är betydelsefullt för barnets utveckling. Barn i behov av särskilt stöd är ofta enligt författarna de som får stå sidan om trots att de är i stort behov av det kommunikativa samspelet med andra barn.

Det sociokulturella perspektivet har sin grund i Vygotskijs teori om att människan utvecklas i samspel med hela sin omgivning (Bråten & Thurmann-Moe, 1998). Vygotskijs utvecklingsteori enligt författarna handlar om den närmsta utvecklingszonen vilken handlar om individens utveckling samt vilken undervisning individerna får. Vygotskij menade att det du idag lär dig tillsammans med någon annan, kan du själv imorgon. Vygotskij trodde enligt Bråten och Thurmann-Moe på barnets egen kompetens. I samspel med vuxna och barn utvecklas barnet.

Säljö (2000) menar att barn som arbetar tillsammans i mindre grupper kommer att ta del av varandras erfarenheter, samt att lära sig att kunna samarbeta med varandra. I det sociokulturella perspektivet fungerar pedagogen som en handledare, som ska leda barnen, men även att barnen skall få forska med andra kamrater, utan att pedagogen hjälper till för mycket. Barn utvecklas i samspel med andra, samt med sin omgivning. Det centrala i det sociokulturella perspektivet är kommunikation och språkanvändning, det är detta som utgör länken mellan barnet och dess omgivning. Säljö anser att lärande sker i interaktion mellan individer samt i ett sociokulturellt perspektiv intresserar sig för hur individen och gruppen tillägnar sig kunskaper och resurser.

3 METOD

3.1 Datainsamlingsmetod

Vi har i vårt arbete valt att använda oss av intervjuer eftersom vi då kan få en inblick i hur personal i förskolan arbetar med barn i behov av särskilt stöd. Vi har intervjuat förskollärare och assistent/resurs och specialpedagog till barn i behov av särskilt stöd i förskolan.

Vi har valt att använda oss av den kvalitativa undersökningen som innebär bland annat intervjuer. Denscombe (2009) beskriver den kvalitativa undersökningen som en längre process då intervjuerna kan ge mycket material som sedan ska bearbetas. Den kvalitativa undersökningen innebär att forskarna använder sig av det skrivna ordet med hjälp av intervju, dokument eller observationer. Forskare som är inriktade mot det kvalitativa hållet måste ha ett öppet sinne när de ska analysera data.

Intervjuerna har varit semistrukturerade vilket innebär att vi har haft ett färdigt frågeformulär med oss. Detta belyser Denscombe (2009) och säger att informanterna då har en chans att utveckla sina svar och tala mer ingående om ämnet.

3.2 Undersökningsgrupp

Vi har gjort ett medvetet val när vi valt ut vilka vi ska intervju. Denscombe (2009) menar att det är vanligt att göra ett medvetet val för då väljs ofta de som forskaren vet kan bidra med något speciellt. Vi har valt att intervju två förskollärare, en assistent och en specialpedagog för att få en större infallsvinkel på hur de arbetar med barn i behov av särskilt stöd i förskolan. Informanterna arbetar i tre olika kommuner.

Förskollärare 1 arbetar på en syskonavdelning på en förskola i en mindre stad. Informanten är utbildad förskollärare och har även läst 20 poäng specialpedagogik.

Förskollärare 2 arbetar på en småbarnsavdelning på en förskola i en mindre by. Informanten är utbildad förskollärare.

Assistenten arbetar som elevassistent åt ett barn på en förskola i en mindre by. Informanten är utbildad barnskötare.

Specialpedagogen arbetar i en mindre by på olika förskolor och skolor. Specialpedagogen har en förskollärarexamen i grunden men har sedan utbildat sig vidare till specialpedagog med inriktning på tal- och språk.

3.3 Genomförande

Vi valde våra informanter efter tidigare verksamhetsförlagd utbildning. Vi tog kontakt med våra informanter över telefon. När vi kommit överens om en tid och plats för intervjun skickade vi våra intervjufrågor (Bilaga 1) till informanterna. Detta gjorde vi så att de kunde förbereda sig. Genom att våra informanter fick tid att förbereda sig kunde de läsa in sig på frågorna vi skulle ställa. Trost (2010) pekar på att första kontakten med informanten är viktig för det kommande resultatet.

Tre av våra intervjuer genomfördes genom personliga intervjuer och en över telefon då informanten inte hade möjlighet att träffas. Alla intervjuerna genomfördes med diktafon för att vi lättare skulle kunna transkribera men samt även för att informanterna skulle känna att vi var fokuserade på samtalet. Detta menar även Denscombe (2009) är viktigt för informanterna att känna. Informanterna hade innan intervjuerna fått frågorna utskickade och vissa var mer förberedda än andra vilket resulterade i att intervjuerna tog olika långt tid.

Under intervjuerna var vi båda delaktiga, den ena spelade in intervjun med diktafon och den andra ställde frågor till informanten. Intervjuerna genomfördes enskilt med en informant åt gången i ett rum på deras förskola där de känner sig hemma. Detta för att skapa en trygghet för informanten vilket Trost (2010) menar är viktigt.

3.4 Bearbetning

När vi hade genomfört intervjuerna, transkriberade vi intervjuerna genom att lyssna på inspelningarna och skrev av det som sades. Därefter delade vi upp intervjusvaren i kategorier där vi jämförde skillnader och likheter mellan vad de olika pedagogerna svarade. Vi har i resultat delen valt sammanfatta informanternas svar. Vi ansåg att detta ger en lättare överblick över informanternas likheter och skillnader i svaren.

3.5 Etiska överväganden

Vi har pratat med förskollärarna, assistenten och specialpedagogen för att få deras samtycke till att vara med i vår undersökning, detta menar Denscombe (2009) är en viktig del i arbetet. Denscombe menar även att informanten skall känna förtroende för den som gör intervjun annars så kommer det inte att bli ett bra samtal med uppriktiga svar. Patel & Davidson (2003) lägger också tyngd på förtroende. De intervjuade ska få klart för sig varför intervjun genomförs och vad materialet kommer användas till. Vi har meddelat våra informanter att vårt arbete handlar om barn i behov av särskilt stöd och hur arbetet med dessa barn fungerar i

förskolan. Våra informanter har även fått information om att de kommer vara konfidentiella, vilket innebär att det är bara vi som vet deras identitet och materialet kommer förstöras då vi fått godkänt på arbetet. Vi är neutrala under intervjuerna och dömer inte informanternas svar då det inte finns något rätt eller fel, vi är ute efter deras arbetssätt och åsikter.

4 RESULTAT OCH ANALYS

I kommande kapitel lyfter vi fram informanternas svar på våra frågor. Vi har gjort kategorier utifrån informanternas svar. Samt analyserat de svar vi fått genom intervjuerna.

4.1 Barn i behov av särskilt stöd

Båda förskollärarna anser att alla barn är i behov av någon form av stöd för att utvecklas. Det behöver inte vara någon diagnos utan kan vara att de behöver extra stöd när de ska lära sig gå, om barnet är från en annan kultur och så vidare. Specialpedagogen påpekar att föräldrarna och pedagogerna i förskolan tar kontakt om de anser att ett barn är i behov av särskilt stöd.

”Det inte är vår uppgift att ändra på barnen utan vi måste som pedagoger se till hela verksamheten och hur vi själva agerar som pedagoger, det är kanske vi som behöver ändra vårt sätt” (Specialpedagogen)

Gemensamt för våra informanter är att de menar att de flesta barn är i behov av någon form av stöd beroende på var de befinner sig i sin utveckling. De har även nämnt några specifika såsom barn med diagnos, funktionsnedsättning och handikapp.

4.2 Arbetssätt och bemötande

Förskollärarna berättade att de inte arbetar på något specifikt sätt utan de utgår från barnet samt vilken problematik som finns. Assistenten arbetar alltid enskilt med ett barn, däremot arbetar aldrig specialpedagogen själv utan dennes uppgift är att handleda personalen på förskolan. Våra informanter anser att bemötandet är viktigt och bemöter barnen så som de själva vill bli bemöta. De trycker också att visa respekt är viktigt och de tolererar inte att någon inte visar respekt. En av förskollärarna styrker att om de får information tidigt om barnet så kan särskilt stöd till detta barn sättas in tidigare.

”Vi utgår ju från det enskilda barnets behov, att man är tydlig. Konsekvent. Att man tränar på specifika saker efter barnets behov” (Förskollärare 2)

”Det är viktigt att anpassa verksamheten efter barnet. Se möjligheterna i barnet inte dess hinder” (Assistenten).

Både förskollärare 2 och assistenten menar att det är viktigt att de utgår ifrån barnet i verksamheten. Barnet ska ges möjlighet att träna på sina specifika behov och pedagogerna ska se till barnets möjligheter inte dess hinder.

Pedagogerna tar utgångspunkt i barnens behov och har individen i centrum för sitt arbete. De trycker på behovet av nätverk runt barnet som tidigt kan fånga upp barnets problematik. Detta kommer ställa stora krav på pedagogerna att båda upptäcka barnets behov och att samverka med andra yrkesgrupper.

4.2.1 Enskilda aktiviteter

Förskollärarna och assistenten arbetar enskilt med de barn som är i behov av det. Vid de tillfällena tränar de barnets specifika problemområde. Förskollärarna utnyttjar de små stunderna under dagen då det finns tillfälle att gå iväg enskilt. Specialpedagogen arbetar dock inte med enskilda aktiviteter med barnen, utan är med på gemensamma aktiviteter med alla barn istället.

Pedagogerna arbetar enskilt med vissa specifika problemområden om barnet är i behov av det. Alla barn är olika och lär sig på olika sätt. Därför är det viktigt att det finns tillgång både till enskilda och gemensamma aktiviteter. Genom att arbeta enskilt med ett barn kan vis problematik uppstå då barnet kan känna sig utpekad.

4.2.2 Gemensamma aktiviteter

På förskollärare 1s förskola har de gemensamma aktiviteter i mindre grupper för att pedagogerna ska räckta till och även för att de ska kunna se om något barn behöver extra stöd. De har även en språkgrupp med några barn där en specialpedagog medverkar och stödjer personal och barn. Förskollärare 2 berättar att barnen är med i gemensamma aktiviteter efter sina egna förutsättningar. Assistenten är med på de aktiviteter som barnet i behov av stöd klarar av till exempel sångsamling och uteaktiviteter.

Specialpedagogen belyser att barnen i behov av särskilt stöd är med på de gemensamma aktiviteterna utifrån sina egna förutsättningar. Specialpedagogen belyser att det är i samspel med andra barn och vuxna som handleder barnen som gör att barnen utvecklas framåt. Informanten belyser dock att barn med behov av särskilt stöd behöver gå ifrån ibland och göra andra övningar, då de kan behöva lugnet och vara i en tystare miljö för att kunna ta till sig av det som ska läras eller tränas på. När specialpedagogen arbetar med barn med diagnoser så har de barnen oftast fått ett individuellt program från barnhabiliteringen som specialpedagogen och pedagogerna ska arbeta utifrån. Informanten vill dock trycka på att det

är bättre att barnen får vara i grupp då de lär sig på bästa möjliga sätt. Det är sällan pedagoger arbetar med enskilda barn i förskolan menar informanten.

Pedagogerna har en tydlig koppling till det sociokulturella perspektivet där barn lär i samspel med andra. Gemensamma aktiviteter behöver inte alltid genomföras i stora barngrupper, det är bra med mindre grupper där alla barn får synas och kan samspela med varandra och pedagogerna. Även vid gemensamma aktiviteter kan problematik uppstå då barnet kan försvinna i mängden, detta på grund av att vissa barn fungerar bättre i grupp medan andra barn är mer tysta och håller sig för sig själva.

4.3 Resurser

Alla informanter påpekar att de har tillgång till resurser av olika slag. Dessa är till exempel psykolog, kurator, habilitering, talpedagog, logoped och så vidare. Specialpedagogen är en resurs i sig själv men har nära samarbete med andra resurser. De talar alla även om ett Team som de kan ta hjälp utav där de får skriva en ansökan för att få deras hjälp.

”Samarbetet med föräldrarna är otroligt viktigt. Utan deras tillstånd får man inte ge deras barn särskilt stöd. Föräldrarna måste hela tiden vara med och godkänna”
(Specialpedagogen).

Pedagogerna anser att ett nära samarbete med de olika instanserna kan leda till att barn i behov av särskilt stöd kan få den hjälp de behöver vid ett tidigt stadium. Samarbetet med föräldrarna är viktigt under barnens uppväxt och det ser pedagogerna som en självklarhet att inte ta in någon resurs förrän föräldrarna blivit informerade om varför det behövs.

4.3.1 Material

Alla våra informanter använder sig utav olika material till exempel TRAS, TAKK, stegvis och DUMLE – anpassning av leksaker till handikappade barn. De anser att det inte behövs något nytt och dyrt material utan går bra att använda sig utav det som redan finns på förskolan. De anpassar materialet själva utifrån barnens behov. De olika materialerna är till för olika bruk.

”Jag har stöd att arbeta med TAKK genom logopeden. Jag och en kollega fick även ta del av DUMLE som är ett arbetssätt som innebär anpassning av leksaker till handikappade barn, så att de kan vara en del av barngruppen” (Assistenten).

Pedagogerna anser att det är bättre att anpassa det material som finns tillgängligt på förskolan än att hela tiden köpa nytt. DUMLE är ett bra material som anpassar bland annat elektroniska leksaker till handikappade barn, detta för att de barn i behov av särskilt stöd ska kunna vara med och leka och känna sig som en del utav gruppen.

4.3.2 Vilka resurser/material önskar du tillgå

Några av våra informanter känner sig nöjda med de resurser och det material de har att tillgå idag. Dock finns det ett par som önskar att de hade tillgång till extra resurs genom mer personal i förskolan och kompetensutbildning.

”Det är många barn idag som behöver extra. Det hade behövts mer personal”
(Förskollärare 1).

Pedagogerna anser att det idag finns många barn som är i behov av särskilt stöd är det viktigt att det finns personal så det räcker till. Tyvärr är detta inte en verklighet idag då det är större barngrupper och mindre personal i brist på resurser.

5 DISKUSSION

I vårt arbete så känner vi att vi fått svar på de frågor vi har utgått från. Vi kommer i diskussionsdelen att diskutera vårt material både vad det gäller metod och resultat. I den här delen så kommer vi att ställa litteraturen och resultatet emot varandra. Vårt syfte med detta arbete är att genom intervjuer med personal i förskolan undersöka hur pedagoger talar om sitt arbete med barn i behov av särskilt stöd.

- Hur talar/definierar pedagoger om barn i behov av särskilt stöd?
- Vilken hjälp beskriver pedagogerna att barn i behov av särskilt stöd kan få i förskolan?
- Vilka resurser beskriver pedagogerna att de kan få för att hjälpa barn med särskilda behov?

5.1 Resultatdiskussion

Läroplanen för förskolan (Lpfö98), FN:s barnkonvention (Unicef, 2009) och Salamancadeklarationen (Svenska unescorådet, 2006) tar alla upp barns rätt till utbildning oavsett svårigheter. I läroplanen för förskolan (2009) står det att förskolans uppdrag är att bemöta alla barn lika och efter deras förutsättningar detta för att skapa en trygghet för alla som vistas i förskolan. Serrebo (1998) och Rygvold (2001; b) menar som informanterna att fokuset ska vara på vad barnen kan och utgå därifrån. Vårt resultat pekar på att alla barn har rätt till stöd i förskolan. Sandberg och Norling (2009) framhäver att alla barn är berättigade till stöd och hjälp. Ett barn i förskolan behöver inte ha en diagnos för att få särskilt stöd. I vårt resultat kom alla våra informanter fram till detta, då diagnoser inte ska vara något krav på att få särskilt stöd. Det är föräldrarna och pedagogerna som kommer överrens om barnet behöver stöd. Om barnet behöver särskilt stöd är det pedagogernas skyldighet att ge barnet detta stöd. Brodin och Lindstrand (2004) menar på att alla barn borde få extra stöd i sin utveckling med eller utan diagnos för att kunna tillgodose sig en bra utbildning. Här menar hon precis som våra informanter att alla barn är i behov av någon form av stöd för sin utveckling. Brodin och Lindstrand (2004) menar även på att det är pedagogerna och verksamheten som ska utgå från barnens behov och förutsättningar. Detta belyser även våra informanter som viktigt, vi anser själva att vi som pedagoger ska se till varje barns behov för att kunna hjälpa de i sin utveckling, både enskilt men även i grupp.

När vi intervjuade fick vi fram att alla informanterna arbetar olika med barn i behov av särskilt stöd men att alla utgår från barnet. De menade också att ett specifikt arbetssätt inte fungerar på alla barn även om de har liknande problematik. Det är viktigt att det är pedagogerna som får anpassa sig efter barnet. Specialpedagogen arbetar aldrig enskilt med barnen utan tror på att barn lär i samspel. Säljö (2000) anser att barn som arbetar tillsammans tar del av varandras erfarenheter och lär sig samarbeta med varandra. Även Drugli (2003) lägger tyngd vid samspelet mellan barn. Drugli menar även att det ofta är barn i behov av stöd som får stå och titta på. Därför är det viktigt att involvera dessa barn vid gemensamma planerade aktiviteter. Även Nordén enligt Serrebo (1998) menar att samspelet med de andra barnen är viktigt för att barnet i behov av stöd ska känna sig som en i gruppen och känna sig kompetent. Detta är något som våra informanter belyser i intervjuerna.

Dock arbetade en av förskollärarna enskilt med ett barn då tillfälle fanns. Elevassistenten gick vid bestämda tillfällen iväg med barnet som har assistans för att träna på vissa färdigheter till exempel motorik och data. Detta går emot det som Säljö (2000) tror på då barn lär sig i samspel med andra. Vi som framtida pedagoger tror på båda arbetssätten då det finns barn som behöver enskilt stöd.

Det framkom även att pedagogerna vill ha utbildning och stöd i arbetet med dessa barn. Ogden (2001) belyser vikten av att använda sig av specialresurser såsom kurator, psykolog och specialpedagog i arbetet med barn i behov av särskilt stöd.

Lpfö98 förespråkar att vi som pedagoger ska lägga en grund för ett bra lärande till alla barn, för att kunna göra detta behövs mer resurser och utbildning. Våra informanter ansåg att de inte behöver något nytt material. De förespråkade att anpassa det material som redan finns och att det inte behöver något dyrt och specifikt material. Asmervik (2001;a) belyser vikten av anpassning av aktiviteter och material. Ett par av våra informanter använder sig även utav DUMLE som är anpassning av leksaker till handikappade barn. Då pedagogerna använder sig utav olika metoder och tekniker i sitt arbete anser vi vara en fördel för de barn i behov av stöd, då de får en variation i vardagsarbetet. Genom att arbeta med olika material kan pedagogerna fånga upp fler barn, då barn är individer och har olika intressen. Det är vårt arbete som pedagoger att kunna fånga upp barnen i deras intressen och använda oss utav dessa i vårt arbete. Informanterna vi har varit i kontakt med har alla berättat om det stöd de kan få utifrån från bland annat barnhabilitering, logoped, talpedagoger och kuratorer. Ogden

(2001) belyser vikten av att använda sig utav specialresurser. Även Rabe och Hill (1990) beskriver internstöd och externstöd som viktigt. Här ställer vi oss frågan hur bra är det egentligen för barnet att blanda in personal utifrån som barnet inte känner sen tidigare? Vi tror att det är både positivt och negativt. Det positiva är att pedagogerna i förskolan kan få en handledning om hur de som pedagog kan arbeta med barn i behov av särskilt stöd. Det negativa kan vara att när vi som pedagoger tar hjälp av annan personal, så kan barnet bli tillbakadragen då barnet inte vet hur de ska agera med den nya personen. Pedagogerna får även en överblick på hur de arbetar och vad som kan förändras.

5.2 Metoddiskussion

Vi har i vår studie använt oss utav intervjuer. Vi intervjuade förskollärare, specialpedagog och elevassistent. Detta har gett oss en vidare syn på hur förskolorna arbetar och hur de olika yrkesgrupperna samarbetar i mötet med barn i behov av särskilt stöd. Intervjuerna genomfördes då vi träffade informanterna enskilt och vi spelade in intervjuerna med diktafon. Dock fick en av våra informanter förhinder och hade inte möjlighet att träffas, detta löste vi genom att ta intervjun över telefon med högtalare samtidigt som vi spelade in den med diktafon. Innan intervjuerna skickade vi ut frågorna till våra informanter så de kunde förbereda sig. Under våra intervjuer märkte vi vem som hade förberett sig för intervjuerna och vem som inte hade gjort det. De som förberett sig hade mer precisa svar på våra frågor och intervjuerna gick också snabbare. De som inte förberett sig hade längre mer diskuterande och de funderade längre på sina svar på våra frågor, dessa intervjuer tog även längre tid.

Om vi hade intervjuat fler informanter i flera kommuner så tror vi att vi hade fått ett bredare resultat, vi är ändå nöjda med vårt resultat då vi fått intervjuar flera olika arbetskategorier.

5.3 Pedagogiska implikationer

I början av vårt arbete hade vi inte mycket kunskaper inom detta ämne. Under arbetets gång har vi fått nyvunnen kunskap som kommer att vara till stor hjälp i vårt kommande arbete med barn.

Vi har lärt oss att i vår kommande yrkesroll måste vi anpassa miljö, material och oss själva som pedagoger efter barnen och deras behov. En av de viktigaste lärdomar vi fått är att barn i behov av särskilt stöd inte behöver ha en diagnos. Beroende på vad barnet har med sig i sin ryggsäck måste vi som pedagoger anpassa aktiviteterna. Det är vi som pedagoger som måste ändra på oss, vi kan och får inte ändra på barnen.

5.4 Förslag på fortsatt forskning

Vi har i vår forskning belyst hur pedagoger idag arbetar med barn i behov av särskilt stöd samt hur dessa barn blir bemötta i förskolan. Vi anser att genom fortsatt forskning inom området så kommer dessa barn att få mer hjälp och stöd, då detta är viktigt för deras utveckling. Idag är det många barn som hamnar i skymundan och inte får det stöd de behöver. Därför anser vi att fortsatt forskning är av största vikt för att hjälpa barnen. En fråga vi har är hur arbetet med barn i behov av särskilt stöd kan utvecklas.

Ytterligare förslag på forskning kan vara att undersöka metoderna som finns och hur de hjälper barnen i förskolan.

6 SAMMANFATTNING

6.1 Sammanfattning

Vårt syfte med detta arbete är att genom intervjuer med personal i förskolan undersöka hur de talar om sitt arbete med barn i behov av särskilt stöd.

- Hur talar/definierar pedagoger om barn i behov av särskilt stöd?
- Vilken hjälp beskriver pedagogerna att barn i behov av särskilt stöd kan få i förskolan?
- Vilka resurser beskriver pedagogerna att de kan få för att hjälpa barn med särskilda behov?

Vi har under arbetets gång använt oss utav litteratur som varit relevant för vårt arbete. Den empiriska delen genomförde vi med kvalitativa intervjuer med förskollärare, assistent/resurs och specialpedagog.

Det viktigaste resultatet vi har kommit fram till är att barnen inte behöver ha någon specifik diagnos för att få det stöd och den hjälp det behöver.

Det är viktigt att inte glömma att det är barnet som är i fokus. Det ända vi kan ändra på är oss själva. Vi har inte rättigheter att ändra någon annan. Barnen i förskolan är alla egna individer som vi ska ta hänsyn till samt att kunna utgå från deras behov och förutsättning. Det som även är av stor vikt är att ta till sig ny kunskap, nytt material samt nya arbetssätt för att verksamheten ska utvecklas.

Under kommande år får vi en ny läroplan för förskolan, denna ser vi framemot att läsa och ta del av i vår kommande yrkesroll. Genom en ny läroplan hoppas vi att förskolan kan komma att utvecklas framåt.

REFERENSLISTA

Asmervik, S. (2001a). Psykisk utvecklingsstörning. I Asmervik, S. Ogden, T. & Rygvold, A-L. (Red). *Barn med behov av särskilt stöd: grundbok i specialpedagogik* (s.161-182). [3 . uppl.] Lund: Studentlitteratur.

Asmervik, S. (2001b). Vad är specialpedagogik? I Asmervik, S. Ogden, T. & Rygvold, A-L. (Red). *Barn med behov av särskilt stöd: grundbok i specialpedagogik* (s. 7-13). [3 uppl.] Lund: Studentlitteratur.

Birkemo, A. (2001). Inlärningssvårigheter. I Asmervik, S. Ogden, T. & Rygvold, A-L. (Red). *Barn med behov av särskilt stöd: grundbok i specialpedagogik*. (s.125-151). [3 uppl.] Lund: Studentlitteratur.

Björck-Åkesson, E. (2009). Specialpedagogik i förskolan. I Sandberg, A. (Red). *Med sikte på förskolan: barn i behov av stöd*. (s. 17-33). Lund: Studentlitteratur.

Brodin, J. & Lindstrand, P. (2004). *Perspektiv på en skola för alla*. Lund: Studentlitteratur.

Bråten, I. & Thurmann-Moe, A-C. (1998). Den närmsta utvecklingszonen som utgångspunkt för pedagogisk praxis. I Bråten, I. (Red). *Vygotskij och pedagogiken*. (s. 103-121). Lund: Studentlitteratur.

Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. [2 uppl.] Lund: Studentlitteratur.

Drugli, M. B. (2003). *Barn vi bekymrar oss om..* Stockholm: Liber

Hellström, A. (1998). Barns uppväxtvillkor. I Bergquist, S. (Red). *Att möta barn i behov av särskilt stöd*. (s. 7-18). Stockholm: Liber.

Kinge, E. (2000). *Empati hos vuxna som möter barn med särskilda behov*. Lund: Studentlitteratur.

Läroplan för förskolan Lpfö 98. (2009). Stockholm: Skolverket.

Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1067>

Nilholm, C. (2007). *Perspektiv på specialpedagogik*. [2 uppl.] Lund: Studentlitteratur.

- Ogden, T. (2001). Beteendestörningar hos barn och ungdomar. I Asmervik, S. Ogden, T. & Rygvold, A-L. (Red). *Barn med behov av särskilt stöd: grundbok i specialpedagogik*. (s. 84-122). [3 uppl.]. Lund: Studentlitteratur.
- Patel, R. & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. [3 uppl.] Lund: Studentlitteratur.
- Rabe, T. & Hill, A. (1990). *Små barn, stora behov: en bok om vad förskolan bör tänka på när man ska ta emot och arbeta med barn med behov av särskilt stöd för sin utveckling*. Malmö: Corona.
- Rognhaug, B. (1995). Psykisk utvecklingsstörning. I Rognhaug, B. & Eck, Oddrun Rakstang (Red). *Specialpedagogik i förskolan*. (s. 111-124). Lund: Studentlitteratur.
- Rognhaug, B. & Rakstang Eck, O (Red). (1995). *Specialpedagogik i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Rygvold, A-L. (2001 a). Läs- och skrivsvårigheter. I Asmervik, S. Ogden, T. & Rygvold, A-L. (Red). *Barn med behov av särskilt stöd: grundbok i specialpedagogik*. (s. 14-83). [3 uppl.]. Lund: Studentlitteratur.
- Rygvold, A-L. (2001 b). Språk- och talstörningar. I Asmervik, S. Ogden, T. & Rygvold, A-L. (Red). *Barn med behov av särskilt stöd: grundbok i specialpedagogik*. (s. 186-218). [3 uppl.] Lund: Studentlitteratur.
- Sandberg, A. & Norling, M. (2009). Pedagogiskt stöd och pedagogiska metoder. I Sandberg, A. (Red.), *Med sikte på förskolan: barn i behov av stöd*. (s. 37-53). [1. uppl.] Lund: Studentlitteratur.
- Serrebo, S. (1998). Samspel – kommunikation – utveckling. I Bergquist, S. (Red). *Att möta barn i behov av särskilt stöd*. (s. 227-240). [4 uppl.] Stockholm: Liber.
- Svenska Unescorådets skriftserie (2/2006). *Salamancadeklarationen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Säljö, R. (2010). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. [2 uppl.] Stockholm: Norstedt.
- Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. [4 uppl.]. Lund: Studentlitteratur.

Utholm, I. (1998). Barn med utvecklingsstörning. I Bergquist, S. (Red). *Att möta barn i behov av särskilt stöd*. (s. 73-112). [4 uppl.]. Stockholm: Liber.

Internetkällor

Nationalencyklopedin. pedagog. <http://www.ne.se/lang/pedagog>. Hämtad 2010-11-22.

Sveriges Riksdag. Svensk författarsamling. Skollagen.

<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1985:1100#K2a>. Hämtad 2011-03-12.

UNICEF (2009). *Barnkonventionen, FN:s konvention om barns rättigheter*. Stockholm:

UNICEF Sverige. <http://www.unicef.se/assets/barnkonventionen.pdf>. Hämtad 2010-11-15.

BILAGA 1

INTERVJUFRÅGOR

1. Vilken utbildning har du?
2. Vilka barn anser du vara i behov av särskilt stöd?
3. Hur arbetar du med barn i behov av särskilt stöd?
4. Vilka resurser finns på din arbetsplats?
5. Vilket material har ni att tillgå?
6. Vad skulle ni vilja ha för material/resurser?
7. Hur bemöter ni barn i behov av särskilt stöd?
8. Hur arbetar ni för att stödja barnets behov?
9. Har de barn i behov av stöd enskilda aktiviteter eller är de med på samma aktiviteter som de andra barnen? Vilka?